

לעשירים כולם מקשיבים

היהדות מזהה את כוחו של הכסף לשדרג את היכולות הרוחניות של האדם ולא מסתייגת ממנו. מאז ימי אברהם, ייעד אלוקים את עם-ישראל להיות אור לגויים, ולאדם בעל ממון [?] כוח השפעה רב.

להשיב את הגזלה

מאז ומקדם היו היהודים מעורבים בניהול כלכלי בכלכלת העולם והפכו לאשפים פיננסיים. עוד בתקופת תור הזהב של יהדות ספרד, שר האוצר של ספרד היה יהודי, דון יצחק אברבנאל, וקדם לו [?] בשחר ההיסטוריה של עמנו [?] יוסף הצדיק שהוא הציל את הכלכלה של מצרים, ויותר מזה, הוא עשה את מצרים למדינה הכי עשירה בעולם.

הקשר בין יהודים לכסף התחיל עוד לפני היותנו לעם. בפרשת השבוע אנו קוראים שכשעם ישראל יצא ממצרים, "ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום וינצלו את מצרים" [?] בני ישראל רוקנו את מצרים מכספם.

זה לא היה רעיון 'ביזארי' שלהם, אלא הם עשו כך על פי ציווי מפורש מהקב"ה, "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", ורש"י אומר: "דבר נא, אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם".

מדוע היה כל כך חשוב לקב"ה שיהודים יצאו ממצרים ברכוש גדול?

בפשטות אפשר לומר שזה היה תשלום על כל הצרות שהם סבלו בארץ מצרים. זה מיוסד על הסיפור שהגמרא מספרת במסכת סנהדרין (צא, א) שבני מצרים באו אל אלכסנדרוס מוקדון (הגדול) בטענה שהיהודים צריכים להחזיר להם את כל

הכסף והזהב שהם "שאלו" מהמצריים לפני צאתם ממצרים.

ענה להם גביהה בן פסיסא, אדרבה: אתם חייבים לנו שכר עבודה של שישים ריבוא אנשים ששיעבדתם והעבדתם במצרים, ולא היתה להם תשובה על כך וברחו? משמע אפוא שהכסף והזהב היה תשלום על העבודה והצרות שבני ישראל סבלו במצרים.

ולכאורה זה לא מובן, כלום אפשר לשלם בכסף תמורת הצרות והסבל והייסורים הנוראים שהיהודים סבלו במצרים?! וכמו שהגמרא במסכת ברכות אומרת שהקב"ה אמר למשה "לך אמור לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וזהב .. אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו! משל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בנ"א מוציאין אותך למחר מבית האסורים ונותנים לך ממון הרבה ואומר להם בבקשה מכם **הוציאוני היום ואיני מבקש כלום**" (ברכות ט, א).

את התשובה לכך אנו מוצאים בוויכוח שהיה בדורנו כשהגרמנים היו מעוניינים לשלם לעם היהודי "כספי שילומים" על השואה. היו כאלה שטענו שעצם העובדה שיהודים ייקחו מהם את הכסף זה נותן לגרמנים את התחושה כאילו מחלו להם על פשעי השואה ולפיכך יש להימנע מלקחת את הכסף, מה גם שעלולה להווצר תחושה שיש בכוחו של הכסף לכפר על דם יהודי.

אולם הרבי טען ש"ידוע בתורתנו **שצריך להוציא הגזילה מיד הגזלן** גם עכו"ם ובפרט שכשתשאר הגזילה בידו, הרי זה מחזק מעמדו וענינו, ובפרט בנידון דידן שהגזלן נשאר גזלן גם עתה .. ולדעתי תעשה כל התלוי בה לתבוע סכום הכי גדול המגיע להם .. והרי הם החזירו הגזילה לבעליה" (אגרות קודש חי"ז עמ' שמט).

כלומר, הרבי לא ראה ב"כספי השילומים" תשלום על העבודה או כופר נפש על כל היהודים שנהרגו, אלא החזרת הגזילה; הנאצים שדדו מיליוני יהודים ויש להשיב את הגזלה מידם, והכסף מוכרח אפוא לחזור ליהודים.

וההיסטוריה אכן הוכיחה שאף אחד לא מחל לגרמנים בעקבות התשלומים הללו ועדיין הם נושאים על כתפם את ההאשמה של השואה האיומה.

כך גם במצרים, הכסף שהיהודים נטלו איתם לא היה כפרה על הצרות והסבל במשך מאות שנים, שהרי על סבל של בני אדם שום כסף שבעולם לא יכול לכפר. אלא הכסף הזה היה מלכתחילה שייך ליהודים, לא רק כתשלום על העבודה, אלא

יתירה מזה, הם הרי חמסו וגזלו מבני ישראל את כל הרכוש שהיה להם, שכן אם הם שלטו על גופם בוודאי הם שלטו גם על ממונם, וא"כ הכסף הזה שייך מלכתחילה ליהודים, ולכן זה בגדר "להוציא הגזילה מיד הגזלן".

היהודים הם עשירים?

אבל כאן בסיפור של "וינצלו את מצרים" אנו רואים שמדובר במשהו יותר משמעותי ולא רק השבת גזילה בעלמא. כבר בפרשת שמות, בפעם הראשונה שהקב"ה מדבר עם משה רבינו מתוך הסנה הבוער, ה' אומר לו "ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכו לא תלכו ריקם, ושאלה אשה משכנתה? כל כסף וכלי זהב ושמלות? ונצלתם את מצרים".

ויתירה מזו מצינו, שעניין זה כבר נרמז לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, שבו דובר על העתיד של האומה שעוד לא קיימת, על העתיד של זרע אברהם עוד לפני לידתו של יצחק, וכבר אז, ביחד עם ההבטחה של נתינת הארץ וגילוי העתיד של גלות ושל הגאולה נאמר "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

רואים אפוא שלא מדובר כאן סתם על תשלום על הסבל או על השבת גזלה, אלא כבר מההתחלה כשהקב"ה 'תכנן' את ההתרחשויות שיתרחשו עם בני ישראל חלק מהתוכנית המקורית הייתה שיהיה לכם רכוש גדול, וכמו שרש"י אומר שם "בממון גדול" ? הרבה מאד כסף? וכך גם קרה בפועל כשהם יצאו ממצרים, ועוד יותר מזה בים סוף: על הפסוק "ויסע משה" אומר רש"י "הסיען בעל כרחם שעטרו מצרים סוסייהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות והיו ישראל מוצאין אותם בים וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים, לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם"?

אנו נוכחים א"כ לדעת שבני ישראל הגיעו להר סיני כשהם עשירים מופלגים עמוסים בכסף ובזהב, ונשאלת אפוא השאלה מדוע היה חשוב כ"כ לקב"ה שהיהודים יהיו עשירים?

בדתות אחרות אנו מוצאים את ההיפך, שם מעריכים אדם שחי בצמצום ולא בראוותנות, מכבדים את הסגפנים שאין להם כל רכוש, חיים במערות וכו', ולפי השקפתם כסף וגשמיות מהווים סתירה לרוחניות. ואילו כאן הקב"ה מתכנן מתחילת הדרך שבני ישראל יהיו עשירים גדולים!

אור לגויים

השבוע אנו קוראים על מכת בכורות, שהקב"ה הרג את כל בכורי מצרים. מדוע לא

נענשו הקטנים שבכל משפחה או החכמים ודווקא הבכורים נענשו?

התירוץ על כך כבר נאמר בפרשת שמות, כשהקב"ה אמר למשה רבינו "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני **בכורי** ישראל ואמר אליך שלח את בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הורג את בנך **בכור**ך". זאת אומרת שמדובר במידה כנגד מידה, אם אתה לא משחרר את בני בכורי ☞ אני יהרוג את בנך בכורך.

כאן לראשונה הקב"ה מכנה את בני ישראל "בני בכורי". מה זה בן בכור? מהבן הבכור יש ציפיות, בוטחים בו שהוא יהיה מורה-דרך וייתן דוגמא לאחיו ואחיותיו וייקח עליהם אחריות. לפעמים כשהאבא לא נמצא מסיבה זו או אחרת ☞ מצפים ממנו שהוא ייקח את מקומו של האבא, וזה בדיוק רצונו של הקב"ה מאת בני ישראל, הוא מצפה שאנחנו נתנהג כמו בנים בכורים, כמו הבן הכי גדול במשפחה, במילה אחת: אור לגויים.

הקב"ה ידע שכדי שיהיה לעם ישראל השפעה משמעותית צריך לתת להם שליטה על כספים, משום שרק כך אתה נחשב ואנשים מכבדים אותך. כשרואים שהצלחת בעסקיך אז מוכנים לשמוע אותך. לדוגמה: אם יגיע ביל גייטס לדבר בעיר כולם ירוצו לשמוע אותו, אע"פ שהוא לא יחלק כסף וגם לא עצות איך לעשות כסף, גם אם זה יעלה כסף לשמוע אותו כולם ירוצו לשמוע מה בפיו, משום שזהו אדם שהצליח וכולם מתבטלים לפני מצליחנים☞

למי מקשיבים יותר

אדם שיש לו הרבה כסף או תופס עמדה חשובה בעולם הפיננסי הוא בעל השפעה חשובה ומשמעותית ואחרים לומדים ממנו. וכפי שהרבי אומר בשיחת יו"ד שבט תשי"ט ('תורת מנחם' חכ"ה עמ' 38):

"העובדה שיהיה גביר ובחוגים פיננסיים ידרגו אותו בדיוטא העליונה ויופיע ברשימת משלמי המיסים של 95 אחוז☞ יהיה לו נקל יותר להשפיע על אחרים, כפי שאנו רואים שעני לועגים לו, אבל גביר אפילו כשעושה שטות, א נארישקייט, עושים כמותו ומכל שכן כאשר עושה דבר נכון. ובמילא כאשר יניח תפילין, יניחו כולם תפילין כאשר ישמור שבת ישמרו כולם שבת, שהרי רואים שנעשה גביר כיון ששמר שבת, כאשר יניח תפילין דר"ת יתחילו כולם להניח תפילין דר"ת וכאשר יאכל מצה שמורה אזי יסגרו כל המאפיות של מצה פשוטה כיון שכולם ישתמשו במצה שמורה".

וכידוע הדיוק ש"רבי מכבד עשירים", לא כתוב שרבי מכבד נדבנים, דמאי קמ"ל?
את זה כולם עושים? אלא עשירים סתם, וזה מכיוון שיש להם כוח השפעה על
שאר העם.

ולכן, כדי שיהיה לעם ישראל השפעה על אומות העולם הקב"ה דאג תמיד במשך
כל ההיסטוריה שיהודים יתפסו עמדות מפתח ועמדות השפעה ובפרט בענייני
כלכלה, וכמאמר הידוע שהקב"ה נותן לנו הצלחה בגשמיות כדי שנעשה מזה
רוחניות, כלומר שננצל את ההשפעה הזאת בשביל להשפיע, הן על יהודים אחרים
והן על גויים בקיום שבע מצוות בני נח וכדומה.